

9. Цыпин Г. М. Музыкально-исполнительское искусство: теория и практика / Г. М. Цыпин. – СПб. : Алетей, 2001. – 320 с.

Аннотация

В.П.Кашперский

Модель управления качеством профессиональной подготовки студента в высшем учебном заведении искусства

В статье раскрыт один из аспектов исследования проблемы моделирования качества профессиональной подготовки специалиста в высшем учебном заведении искусства. Последовательная реализация основных компонентов модели управления качеством профессиональной подготовки студента составляет основу процесса формирования базовых компетенций студентов музыкальных специальностей.

Ключевые слова: управление, профессиональная подготовка, высшее учебное заведение искусства.

Summary

V.P.Kashpers'kyi

Model Quality Management Training Students in a Higher Art Educational Establishment

The article highlights one aspect of the problem of modeling the quality of professional training in higher art educational establishment. Consistent implementation of the basic components of the model of quality management training student is the basis of the formation of basic skills of students musical skills.

Keywords: management, professional training, higher art educational establishment.

Дата надходження статті:

„25” березня 2011 р.

УДК 371. 133. 008. 2 + 372. 4 (045)

А.О.КАЩУК,

методист

(м.Хмельницький)

Теоретичні засади розробки механізмів управління практичною підготовкою майбутніх учителів початкових класів

Розглянуто питання механізму управління практичною підготовкою майбутніх учителів початкових класів у вищих навчальних закладах. Розкриті суть поняття „механізм управління”, його специфіка і структура.

Ключові слова: практична підготовка, управління практичною підготовкою майбутніх учителів початкових класів, механізм управління.

Постановка проблеми у загальному вигляді... В умовах створення гнучкої та мобільної системи підготовки фахівців педагогічної освіти в контексті Болонського процесу все більшого значення надається питанням розробки нових підходів до підвищення якості та ефективності взаємодії усіх учасників педагогічного процесу у вищій школі України. Саме управління якістю професійної підготовки майбутніх педагогічних працівників початкової школи набуває пріоритетного характеру. Оскільки результативне функціонування будь-якої системи неможливе без чітких механізмів, то найважливішим завданням сьогодні вбачаємо розробку та впровадження механізмів, що забезпечували б якість управління нею та були побудовані на базі сучасних технологій управління.

Аналіз досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Питанням управління вищою школою переймалися такі науковці, як Б.А.Гаєвський, В.М.Галузинський, М.В.Євтух та ін. Зокрема, у психолого-педагогічній літературі знаходять своє відображення погляди вчених з питань психолого-педагогічних закономірностей, методів, функцій управління соціально-педагогічними системами та принципів керівництва ними (Є.С.Березняк, В.І.Бондар, Ю.А.Васильєв, Ю.А.Конаржевський, В.І.Маслов, А.М.Моїсєєв, М.М.Поташнік, М.В.Черпінський, Г.В.Щокін та ін.), моделей та механізмів управління освітніми системами, комплексами (В.Г.Балашов, Н.П.Глотова, А.Ю.Заложнев, Д.А.Новіков та ін.). Існує достатня кількість досліджень, присвячених вивченню питанням практичної підготовки майбутніх учителів (О.О.Абдуліна, А.Д.Бондар, К.М.Дурай-Новакова, А.П.Петров, В.К.Розов), організації різних видів педагогічної практики у вищих навчальних закладах (Л.В.Боріков, М.А.Жидкоблінов, Н.В.Казакова, Г.М.Коджаспіров, М.К.Козій, П.С.Решетніков). Дослідженням питань сутності, специфіки, структури механізмів управління займалися такі вітчизняні та російські вчені, як Г.В.Атаманчук, В.Г.Афанасьєв, В.Г.Балашов, А.Ю.Заложнев, В.Н.Іванов, Г.І.Мостовий, Н.Р.Нижник, Д.А.Новіков та ін.

Все ж, проблема управління практичною підготовкою майбутніх учителів початкових класів залишається актуальною, адже досі:

– наявні протиріччя між змістом сучасної педагогічної освіти та вимогами школи, суспільства, держави до особистісних якостей та рівня компетентності випускника;

- існує невідповідність механізму здійснення керівництва педагогічною практикою в системі неперервної освіти світовим тенденціям загалом та європейським освітнім реформам зокрема;
- слабка матеріально-технічна база та недостатнє науково-методичне забезпечення практичної підготовки майбутніх педагогічних працівників початкової освіти;
- не розроблені наукові та науково-методичні основи діагностування якості практичної підготовки педагогічних кадрів.

Формулювання цілей статті... Метою статті є вивчення та розкриття змісту поняття механізму управління практичною підготовкою майбутніх учителів початкових класів у теорії.

Виклад основного матеріалу... Ключовим поняттям для теорії управління є поняття механізму управління – сукупності правил, процедур і методик прийняття рішень [2–4]. Адже однією з основних причин невдалої реалізації тих чи інших прогресивних ідей, починаючи від законодавчого рівня і закінчуючи розпорядженнями осіб на керівних посадах в конкретних організаціях, є відсутність відповідних механізмів управління. Якщо у законах чи то розпорядженнях мова йде про те, що потрібно зробити, то за умов наявності чіткого механізму управління можна знайти відповідь, як досягнути мети.

На сьогодні існує велика кількість варіантів трактування даного поняття. С.У.Гончаренко, О.С.Дубинчук, І.А.Зязюн, І.Л.Лікарчук, В.К.Майборода, А.О.Молчанова визначають механізм управління як спосіб організації управління з притаманними йому формами, методами, засобами, що відповідає кожній історичній добі [8, с.184].

Є.М.Хриков розглядає механізм управління в якості цілісної системи, яка включає в себе форми, засоби, методи, принципи управління та забезпечує діяльність керованої системи [11, с.363].

На думку В.Г.Афанасьєва, механізмами управління є практичні засоби, заходи, важелі та стимули, за допомогою яких органи управління можуть вплинути на будь-яку систему з метою досягнення цілей та вирішення окреслених завдань [1, с.234].

Аналіз праці Ю.А.Тихомирова „Механизмы управления в развитом социалистическом обществе” дозволив визначити, що механізм управління – це спосіб організації та функціонування управління, який полягає у створенні, розвитку управлінської системи, висуванні обґрунтованих цілей [10, с.49]. Такий погляд поділяє й А.М.Омаров, який дає характеристику механізму управління як способу не лише організації, а й забезпечення функціонування управлінської підсистеми [7, с.49].

Відповідно до чотирьох основних функцій управління Н.П.Глотова, Д.А.Новіковим було виділено такі чотири загальні класи його механізмів – механізми планування, механізми організації, механізми стимулювання (мотивації) і механізми контролю [6, с.59–61]. Розкриємо суть визначених механізмів стосовно процесу управління практичною підготовкою майбутніх учителів початкових класів.

Механізми планування:

- механізми розподілу обмежених ресурсів між окремими напрямками підготовки спеціалістів, складовими усього процесу практичної підготовки;
- механізми активної експертизи (спрямовані на адекватну оцінку експертами-спеціалістами певних параметрів у тих чи інших галузях, визначення необхідно рівня ресурсного забезпечення педагогічної практики, ступеня впливу окремих ресурсів на її якість);
- конкурсні механізми (для впорядкування структурних підрозділів вищого навчального закладу, визначення переможців і т.д.);
- механізми взаємовигідного обміну ресурсами між окремими елементами системи.

Механізми організації:

- механізми „затрати-ефект” (дозволяють визначати пріоритетні заходи і проекти);
- механізми агрегування (використовуються для отримання більш повної інформації про керовану систему або окремий процес, його етап);
- механізми оптимізації (застосовуються для скорочення тривалості окремих етапів процесу практичної підготовки);
- механізми призначення (дають можливість визначати ефективний розподіл відповідальності між учасниками управління процесом практичної підготовки).

Механізми стимулювання:

- механізми стимулювання за індивідуальні результати для подальшого прийняття дій суб'єктами управління в інтересах керуючого органу;
- механізми стимулювання за окремі результати колективної діяльності (зادля стимуляції структурних підрозділів вищого навчального закладу);
- механізми уніфікованого стимулювання, засновані на єдиних принципах заохочення діяльності усіх без виключення учасників системи управління практичною підготовкою майбутніх фахівців зі спеціальності „Початкове навчання”.

Механізми контролю:

- механізми комплексної оцінки;
- механізми узгодження (дають можливість прийняття узгоджених, компромісних експертних рішень);
- механізми попереджувального самоконтролю (для здійснення корекційних заходів на ранніх етапах у разі відхилення результатів дій від запланованих);
- багатоканальні механізми (передбачають використання процедур прийняття рішень декількома каналами: керівними органами вищого навчального закладу, методистами відділу педагогічної практики, викладачами, студентами тощо);
- механізми страхування (перерозподіл ризику між суб'єктами управління);
- компенсаційні механізми (орієнтовані на попереджувачу компенсацію відхилень результатів від плану).

У дослідженні Д.А.Новікова „Моделі и механизмы управления развитием региональных образовательных систем (концептуальные положения)” базові механізми управління визначаються як практично значимі деталізації загальних формальних завдань управління соціально-економічними системами. Він виокремлює такі основні завдання, що можуть вирішуватись в процесі оптимізації та управління будь-якими системами: моніторинг і прогнозування; формулювання цілей і планування; генерація, оцінка та вибір варіантів подальших дій; формування та/або зміна складу системи; розподіл ресурсів; мотивація учасників управління; контроль і оперативне управління. Науковець визначає групи механізмів, покликані на вирішення окреслених завдань: механізми комплексної оцінки, експертизи, оперативного управління, фінансування, стимулювання, розподілу ресурсів і конкурсні механізми [5, с.34–48]. Д.А.Новіков подає таблицю, у якій показує вищезазначені завдання та механізми у взаємодії. Якщо на їх перетині є знак „+”, цей механізм потрібно використовувати для виконання даного завдання, якщо „•” – його можна використовувати, якщо „-”, – даний механізм практично не використовується (див. табл.1) [5, с.35].

Таблиця 1

Завдання та механізми управління

Завдання / Механізми	Комплексної оцінки	Експертизи	Конкурсні	Розподілу ресурсів	Фінансування	Стимулювання	Оперативного управління
Моніторинг і прогноз	+	+	-	-	-	-	-
Формулювання цілей і планування	+	+	-	-	•	-	-
Генерація, оцінка і вибір подальших дій	+	+	•	•	•	•	-
Формування складу системи	•	•	+	+	•	+	-
Розподіл ресурсів	•	•	+	+	+	•	•
Мотивація учасників системи	-	-	•	•	+	+	•
Контроль і оперативне управління	-	-	•	+	+	+	+

Є.І.Сахарчук під організаційним механізмом розуміє цілісну систему дій щодо реалізації управління підготовкою спеціалістів у педагогічному вищому навчальному закладі [9, с.63]. За такого розуміння управлінські впливи зі сторони керівників всіх рівнів полягають у створенні благоприємних зовнішніх та внутрішніх обставин для ефективної діяльності керівників педагогічної практики, студентів й решти суб'єктів управління практичною підготовкою. Змістовну характеристику такого механізму автор вбачає у наступних діях:

- вивчення запитів зацікавлених сторін: держави, суспільства, студентів, вищого навчального закладу (створення Центру моніторингу якості підготовки спеціалістів у вищому навчальному закладі, завданнями якого будуть: організація систематичного вивчення поглядів роботодавців, викладачів, студентів з питань якості підготовки спеціалістів у закладі; розробка технології збору, обробки, аналізу, оцінки, прогнозування інформації; створення умов для формування у вищій школі спілки викладачів і студентів, заснованої на бажанні покращити якість підготовки фахівців; організація регулярних колективних обговорень результатів моніторингу; представлення рекомендацій та пропозицій щодо удосконалення підготовки майбутніх фахівців тощо);

- проектування вимог до випускника (усвідомлення всіма суб'єктами освітнього процесу цілей, цінностей практичної підготовки, професійних інтересів);
- співставлення вимог з можливостями вищого навчального закладу і корекція на цій основі цільових, змістових і технологічних компонентів практичної підготовки;
- вибір освітньої парадигми, на основі якої буде побудований освітній процес;
- вибір критеріїв, за якими буде визначатись рівень підготовки майбутніх спеціалістів;
- розробка і реалізація моніторингу якості підготовки майбутніх фахівців.

Висновки... Останнім часом протиріччя у вищій освіті надають дедалі більшої актуальності розробці нових підходів до підвищення якості та результативності спільної діяльності усіх учасників процесу практичної підготовки. Ми щоразу переконуємося у необхідності звернення до теорії управління для вирішення певних проблем. Адже тільки вмотивована, орієнтована на досягнення конкретних цілей, побудована на загальнопедагогічних принципах управлінська діяльність не буде здійснюватись спонтанно і хаотично. Вирішення даної проблеми вбачаємо у розробці і впровадженні якісних механізмів управління процесом практичної підготовки майбутніх учителів початкових класів, зміст поняття яких можна розкрити через сукупність цілей, принципів, методів, прийомів, засобів, форм, стимулів управління педагогічною практикою. Результатом таких дій можемо спрогнозувати досягнення достатньо високого рівня якості педагогічної освіти, підвищення конкурентоздатності випускників педагогічних вищих навчальних закладів, забезпечення наступності практичної підготовки на всіх рівнях, видання методичної літератури для всіх учасників управління практичною підготовкою студентів з питань ефективного керівництва педагогічною практикою в умовах модернізації освіти тощо, створення моніторингу якості практичної підготовки тощо.

Можемо зробити висновок про те, що дана проблема не знайшла ще достатнього висвітлення у психолого-педагогічній літературі та наукових працях і потребує подальшого ретельного дослідження.

Список використаних джерел та літератури:

1. Афанасьев В. Г. Человек в управлении обществом / В. Г. Афанасьев. – М. : Политиздат, 1977. – 382 с.
2. Бурков В. Н. Как управлять проектами / В. Н. Бурков, Д. А. Новиков. – М. : Синтег, 1997. – 188 с.
3. Бурков В. Н. Модели и механизмы теории активных систем в управлении качеством подготовки специалистов / В. Н. Бурков, Д. А. Новиков. – М. : ИЦ проблем управления качеством подготовки специалистов, 1998. – 157 с.
4. Бурков В. Н. Теория активных систем: состояние и перспективы / В. Н. Бурков, Д. А. Новиков. – М. : Синтег, 1999. – 128 с.
5. Новиков Д. А. Модели и механизмы управления развитием региональных образовательных систем (концептуальные положения) / Новиков Д. А. – М. : ИПУ РАН, 2001. – 83 с.
6. Новиков Д. А. Модели и механизмы управления образовательными сетями и комплексами / Д. А. Новиков, Н. П. Глотова. – М. : Институт управления образованием РАО, 2004. – 142 с.
7. Омаров А. М. Социальное управление: некоторые вопросы теории и практики / Омаров А. М. – М. : Мысль, 1980. – 269 с.
8. Професійна освіта: Словник : навч. посіб. / [уклад. С. У. Гончаренко та ін. : за ред. Н. Г. Ничкало]. – К. : Вища школа, 2000. – 380 с.
9. Сахарчук Е. И. Организационный механизм управления качеством подготовки специалистов в педвузе / Е. И. Сахарчук // Университетское управление : практика и анализ. – 2004. – № 3(31). – С. 63–67.
10. Тихомиров Ю. А. Механизмы управления в развитом социалистическом обществе / Ю. А. Тихомиров. – М. : Наука, 1978. – 236 с.
11. Хриков С. М. Управление навчальним закладом : навч. посіб. – / С. М. Хриков. – К. : Знання, 2006. – 365 с.

Аннотация

А.А.Кащук

Теоретические подходы к разработке механизмов управления практической подготовкой будущих учителей начальных классов

Рассмотрен вопрос механизма управления практической подготовкой будущих учителей начальных классов в высших учебных заведениях. Раскрыта суть понятия „механизм управления”, его специфика и структура.

Ключевые слова: практическая подготовка, управление практической подготовкой будущих учителей начальных классов, механизм управления.

Summary

A.O.Kashchuk

Theoretical Approach to the Elaboration of the Mechanism in Practical Training Management for Future Teachers of the Primary School

There has been analyzed a question about the mechanism of practical training management for future teachers with a degree „Elementary education” in higher educational establishments in an article. Also the concept of management mechanism, its specific character and structure have been defined.

Key words: practical training, practical training management, mechanism of management.

Дата надходження статті:

„16” лютого 2011 р.